

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava

Kaja Martens
LUGEMISHUVI TEKITAMINE 5-7-AASTASTE LASTE SEAS LAPSEVANEMATE
HINNANGUL

Bakalaureusetöö

Juhendaja: lastekirjanduse nooremlektor Mari Niitra

Tartu 2024

Kokkuvõte

Lugemishuvi tekitamine 5-7-aastaste laste seas lapsevanemate hinnangul

Eestis ja kogu maailmas on aina suuremaks probleemiks laste huvi tekitamine lugemise vastu. See oskus on vajalik kogu eluks. Lõputöö eesmärgiks on anda ülevaade lugemishuvi tekitamise võimalustest laste seas lapsevanemate hinnangul ning selle seosest praktilise tööga.

Uurimistulemustest selgus, et lapsevanematel oli lapsepõlves huvi raamatute vastu olemas ning peavad oluliseks paber kandjal raamatuid ja lugemist ka enda laste seas. Lugemishuvi tõstab lapsevanemate hinnangul tähtede õppimine, lastega raamatukogus käimine, lugemisharjutuste tegemine õpperühmas ning unejuttude ettelugemine. Otsest seost raamatu isetegemise ja lugemishuvi vahel ei leitud.

Võtmesõnad: lugemise olulisus, laste lugemisoskus, vanemate roll, õpetaja ja lasteaia roll, lugemishuvi.

Abstract

Creating interest in reading among 5-7-year-old children according to parents

In Estonia and all over the world, getting children interested in reading is an increasing problem. This skill is necessary for life. The aim of the thesis is to give an overview of the possibilities of creating interest in reading among children according to parents and its connection with practical work. The results of the research revealed that parents had an interest in books in their childhood and consider it important to have books and reading in paper form among their children as well. According to parents, learning letters, going to the library with children, doing reading exercises in a study group, and reading bedtime stories increase the interest in reading. No direct relationship was found between making a book yourself and interest in reading.

Keywords: the importance of reading, children's reading ability, the role of parents, the role of the teacher and kindergarten, interest in reading.

Sisukord

Sissejuhatus	4
Teoreetiline ülevaade	4
Laste lugemisoskus	4
Õpetaja ja vanemate roll lugemishuvi kujundamisel	6
Lugemishuvi kujundamine läbi praktilise tegevuse	8
Metoodika.....	9
Tulemused	10
Arutelu.....	17
Tänu sõnad	18
Autorsuse kinnitus.....	19
Kasutatud kirjandus.....	20
Lisad	22
Lisa 1. I küsimustik Pähklikese rühma lapsevanematele esimesel aastal	22
Lisa 2. II küsimustik Pähklikese rühma lapsevanematele teisel aastal	26

Sissejuhatus

Lugemine on elus oluline oskus (Ertel, 2016; Liiv, 2013). Sellega saab end väljendada paremini, suhelda teiste inimestega ja toime tulla elus üldisemalt. Oluline on lugemine ka õppimise seisukohalt. Ilma nende oskusteta on koolis toime tulla keeruline. (Liiv, 2013)

Lapse elu algusaastad (3-6 aastat) on parim aeg lugemisoskuse arendamiseks. Kui seda perioodi ei kasutata maksimaalselt ära, siis on hiljem keerulisem lapses huvi äratada lugemise ja raamatute vastu. (Kropáčková & Wildova, 2015) Kuigi Eestis suunatakse lapsi raamatute juurde varakult, siis tihtipeale noor inimene vabatahtlikult ei loe. 2009. aasta PISA uuring näitas, et noored loevad ilukirjandust vähe. Selgus, et lugemishuvi on suurem nendel, kellel on koduses keskkonnas olemas klassikalist kirjandust ja luulet. (Puksand, 2012) Raamatute koos läbitöötamine, raamatuklubide korraldamine, kooli raamatukogu külastamine, lemmikraamatute sisu kohta portfoolio koostamine on avaldanud positiivset mõju lugemishuvile (Marin & Bocos, 2021).

Lugemisoskuste arendamisel on tähtis roll vanematel. Kodust saab alguse laste huvi raamatute ja lugemise vastu. Vanemad saavad olla eeskujuks enda huvi näitamisega lugemise vastu ning oluline on ka koduse raamatukogu olemasolu. (Ertel, 2016)

Teoreetiline ülevaade

Laste lugemisoskus

Lugemisoskus on eluks vajalik oskus. See on oluline edu saavutamiseks hariduses ning võrdseks osalemiseks koolis, tööturul ja ühiskonnas laiemalt (Schwippert, Støle & Wagner 2020). Tänu lugemisoskusele saab suhelda ja enda mõtteid paremini väljendada. Laste puhul on oskuste õpetamine üheks oluliseks osaks, sest sellest sõltub õpilaste edasine areng (Ertel, 2016). Tähtsaim lugemise õppimise juures on algetapp. Lapse esimesi eluaastaid võib vaadelda kui elukestva hariduse tähtsaid protsesse. See algab lapse sünniga ja jätkub kuni kooli minekuni. Neid aastaid tuleks ära kasutada maksimaalselt ja varases lapsepõlves on tähtis areneda kõnes ja eel-lugemisoskuses. Eesmärk on tekitada lapsel varajane lugemisoskus, mida nimetatakse lugemiseelseks kirjaoskuseks. (Kropáčková & Wildová, 2015)

Lugemisoskus on erinevatest kirjalikest tekstidest arusaamine ja nende kasutamine oma eesmärkide saavutamiseks. Tähtede lugemine ei ole veel lugemisoskus, kui laps ei saa aru mõttest, mis sellega öelda taheti (Lepp, 2018). Lugemisoskust seostatakse laste lugemisharjumisega. Oluline on vabal ajal ja vabatahtlikult lugemine. Nii areneb paremini ka teksti mõistmine ning lugemise ladusus (Liiv, 2013). Eelkoolieas võib lugemisoskuses ilmned olulisi erinevusi. 5- kuni 6,5-aastaste laste eel-lugemisoskuse uuringust selgus, et teatud arv lapsi oskasid juba lugeda, mõned oskasid veerida ning mõned ei tundnud veel tähti (Kropackova & Wildova, 2015). Arvatakse, et mida varem laps lugema õpib, seda kergemalt õpilane koolis teadmisi omandab. Tihti ei osutu see arvamus tõeks (Liiv, 2013). 2013-2014 aastatel läbi viidud uuring näitas, et mida noorem laps, seda rohkem on ta huvitatud lugemisest. Sooviti teada saada, kas lapsed loevad vabatahtlikult või käsu korras. Selgus, et vabatahtlikult luges üks kolmandik uuringus osalenud lastest (Rüütel, 2020).

Siiani keskendus esimeste klasside lugemisõpetus ilukirjandusele. Uuringud on näidanud, et andekamad ja erineva taustaga lapsed leiavad, et mitteilukirjanduslikud tekstid on neile rohkem kaasavamad kui ilukirjandus (Job & Coleman, 2016). Lugemist saab huvitavamaks muuta lasteraamatute valiku kaudu (Cer, 2016). Talvar (2021) tõdes, et lapse ja loetava raamatu vahel peaks olema seos nii huvi, vajaduse, keele kui ka arengutaseme poolest. Kohandada neid lapse tasemele on oluline, sest raamat ei tohi olla lapsele arusaamatu (Talvar, 2021). Uuringust selgus, et lasteraamatud on kõige esimesed, mis aitavad lastel tutvuda sõnade, värvide ja joontega. Meeldivat raamatut sirvides tekib lastel motivatsioon lugema õppimiseks ja sisust paremini arusaamiseks (Cer, 2016).

Kirjandus annab lapsele võimaluse mõista oma maailma, kujundab positiivset suhtumist, enesetunnetust ja enesehinnangut ning arendab hoolivust inimeste suhtes, kes on endast erinevad ja kes ei mõtle nii, nagu nemad mõtlevad. Lisaks aitab kirjandus hoida elus uudishimu elu ja õppimise vastu, parandada oma suhteid inimestega, arendada oma meeli ja saada teadlikuks oma tunnetest ning uurida keelt (Cer, 2016). Eelnevalt välja toodud kirjanduse funktsioonid kehtivad ka lastekirjanduses ning seetõttu võiks ka lasteraamatutel olla oluline roll inimeste sõbralikumaks ja teisi arvestavamaks muutmisel (Cer, 2016).

Uuringutest on tulnud välja, et lugemisnauding on olnud vajalik ja lugemisega tihedalt seotud. Clark & Teravainen (2017) tegid kirjaoskuse uuringu, millega sooviti teada saada, kui võrd naudivad lapsed lugemist. Selgus, et lugemisnauding on seotud tihedalt nii

lugemisoskusega kui ka sõnavara arendamisega. Autorid tõdesid, et lisaks on oluline, et selle naudinguga saadakse paremini aru tekstist, grammatikast ning matemaatikast. Lapsed, kel on suur lugemishuvi, naudivad rohkem lugemist. Selle uuringu põhjal selgus, et tüdrukud loevad ja tunnevad rõõmu lugemisest rohkem kui poisid (Clark & Teravainen, 2017). Rüütel *et al.* (2020) on väitnud, et lugemises ilmneb erinevusi soo põhjal. Poistest loevad meelsamini nooremad, vanemad vähem. Enamus vanematest poistest vastas, et vabatahtlikult nad raamatut kätte ei võta (Rüütel *et al.*, 2020).

Õpetaja ja vanemate roll lugemishuvi kujundamisel

Sõna huvi võib kirjeldada hetkelist meeldivust ja pikaajalist tahet, mida soovitakse edasi arendada. Siit selgub, et huvi on psühholoogiline seisund, mis teatud ajahetkel on suunatud millelegi, mis tekitab tähelepanu ja on põnev, et seda uurida. Pikaajaline huvi on teatud meeldivate ja põnevust tekitavate tegevustega pikemalt seotud olla. Huvi võib õppimist otseselt soodustada ja suurendada tähelepanu. (Harackiewicz, Priniski & Smith, 2016)

Huvi areneb järk-järgult ja väline toetus võib veel rohkem huvi tekitada. Tähendada võib see seda, et ilma välise toeta jääb huvi väikeseks ning sellest loobutakse. Õpetajatel on oluline roll uute huvide algatamisel ning samuti õpilaste motiveerimisel. Õpetajad peaksid pakkuma tegevusi, mis on väljakutsuvad, üllatusi valmistavad ning mis stimuleerivad kõigi õpilaste tähelepanu ja kaasatust (Harackiewicz, Priniski & Smith, 2016).

Lasteaegade üheks eesmärgiks on laste eeluskuste kujundamine. Märgetes varakult kõrvalekaldeid saab neile tähelepanu pöörata ja efektiivsemalt sekkuda. Lugema õppimiseks optimaalseim aeg on 5-7-aastastel lastel. Selles vanuses on nad võimelised uurima ja suudavad aega planeerida. Need teadmised ja oskused saavutatakse täiskasvanute kaasabil (Ertel, 2016).

Lugemishuvi tekitamisel on oluline aidata lastel õppida lugema ja mõista nende vajadusi. Raamatute näitamise ja lugemisoskuse selgitamisega, tekib lapsel huvi raamatute ja lugemise vastu. Tavaliselt ei tea nad oma huvist enne, kui juba oskavad lugeda. (Dewi & Prawita, 2019) Uuringu tulemusel leiti, et 54% õpilastel on huvi pakkuvaid raamatuid piisavalt, kuid vastanutest 41% leidis, et raamatuid, mis huvi pakuvad on vähe (Clark, 2019).

Marin & Bocos (2021) tegid uurimuse, kus õpetajad täitsid küsimustiku, millest saadi teada mitmeid strateegiaid, mida õpetajad kasutavad laste huvi äratamiseks ja motiveerimiseks. Näiteks: lugemisnurkade tekitamine, raamatutega töötamine, lemmikraamatu tihe ettelugemine.

Lapsed on uudishimulikud ja näitavad enda huvi üles, paludes neile meelepäraseid lugusid korduvalt ette lugeda.

Marin & Bocos (2021) tõdesid enda uuringus, et laste lugemishuvi ja lugemisoskus arenevad välja algkoolis. Autorid rõhutasid, et õpetaja kasutusele võetavad strateegiad on olulised õpilaste mõjutajad õppeprotsessis ja lugemisharjumuste osas. Õpetajad teevad jõupingutusi igapäevaselt, et lastes lugemishuvi tekitada. Üheks tähtsamaks strateegiaks on sage raamatukogu külastus. Uurimused on näidanud, et teistega koos lugemine ja pärast ka sisust arusaamise üle arutamine teeb protsessi nauditavamaks. (Marin & Bocos, 2021)

Õpetajad on need, kes peavad kavandama ja pakkuma õpilastele lugemiseelseid tegevusi, mis tekitavad õpilastes huvi lugemise vastu. Seega on ettelugemine samuti oluline, et anda õpilastele teksti kohta põhilist ja vajalikku teavet ning äratada nendes huvi teksti lugemise vastu (Osei et al., 2016).

Vähesed uuringud on keskendunud laste lugemiseelsetele oskustele ja huvi tähtsusele nii kodus kui ka lasteaias. Eelkool ja lasteaed on haridussüsteemi aluseks ja nende olulisemaks ülesandeks on laste huvi tekitamine ja toetamine koostöös vanematega (Laitinen et al., 2022). Siin peab lapsel olema veel enda tahtmine ja saavutusvajadus. Lapsed, kes oskavad end paremini väljendada ning kellel on suurem sõnavara, on ka edukamad lugemisoskuse omandamisel (Ertel, 2016).

Kodu on lapsele kõige suurema mõjuga. Lapsi toetades ja neid mõistes, saab vanemast oluline abiline lugemishuvi tekitamisel. (Dewi & Prawita, 2019) Lapsevanemad uurivad juba varakult, millal lasteaias hakatakse neile õpetama tähti ja lugemist (Liiv, 2013). Vanemad, kes naudivad lugemist, võivad kasvatada oma lastes samasugust huvi raamatute ja lugemise vastu. Schwippert, Støle & Wagner (2020) tõdesid, et kõrgema haridusega vanemad pakuvad lastele rohkem raamatuid kui vähese haridusega vanemad. Siiski võib anda motivatsiooni madalama haridustasemega vanem, kui ta on meelestatud positiivselt lugemisse ja kirjaoskusesse ning nende soov on, et lastest areneksid head lugejad ja edukad õppijad. (Schwippert, Støle & Wagner 2020)

Õige juhendamine vanemate poolt aitab lastel saavutada oma eesmärgid igal elualal. Vanemate ülesandeks on rohkem lapsi julgustada oma oskusi ja võimalusi kasutama. Hea läbisaamine vanematega avaldab positiivset mõju laste lugemisharjumuste kujundamisel ja säilitamisel. (Zaheer, 2020)

Lugemishuvi kujundamine läbi praktilise tegevuse

Praktilise tegevuse kaudu on võimalik lastes arendada ja kasvatada lugemishuvi. Raamatud on elu oluline osa (Dewi & Prawita, 2019). Lugemisoskuse kujundamise võimalusteks on erinevate mängude rakendamine, piltide vaatlemine, jutustamine piltide järgi. Enne lugema õppimist lehitseb laps raamatut, hakkab pilte seostama reaalse eluga, liigutab enda silmi mööda raamatu ridu, visandab pilte, kaarte, diagramme. Kõik eelnimetatud tegevused loovad aluse lugemisoskuseks ning seeläbi kujundab lapses lugemishuvi. (Osei et al., 2016)

Uuringuid lugemishuvi kujundamiseks läbi praktiliste tegevuste ei ole maailmas palju tehtud. Rohkem on uuringuid nii Eestis kui ka mujal maailmas, mis kirjeldavad üldiselt lugemishuvi tekitamise võimalusi. Praktiliste tegevuste vaatenurgast võib aga kodus ja lasteaia algusaastatel tekitada huvi tegevuste vastu, mis soodustavad edukat õppimist. Seetõttu on oluline, et laps saab nii lasteaias kui ka kodus läbi tegevuste end realiseerida, kuid peab lapsele tagama, et tegevused oleksid talle jõukohased. Neid jõukohaseid tegevusi järgides aitab see lapsel olla tulevikus osavam.

Õpetaja teadlikkuse tõstmine lapsi motiveerivast arengust on oluline, sest eelkoolieas lapsi õpetades aitab see neil läbimõeldult tegutseda, näiteks õppimist toetada. Toetav õppimine läbi tegevuste ja ülesannete aitab tõsta laste motivatsiooni, mis paneb aluse nende lugemiseelsetele oskustele. Sealjuures läbi nende etteseadud tegevuste paraneb lapse ja õpetaja omavaheline arusaamine. Tuleb arvestada, et tuleb võtta arvesse lapse isiklikku huvi erinevates tegevustes, looma peab lapse huve arvestama keskkonna, siis on tulemus tõhus. (Laitinen et al., 2022)

Bakalaureusetöö eesmärgiks on anda ülevaade lugemishuvi tekitamise võimalustest laste seas ning tuua välja võimalikke seoseid praktilise tegevuse ja lugemishuvi vahel. Eesmärgist tulenevalt püstitati järgnevad uurimisülesanded:

1. Millised on lapsevanemate hoiakud lugemishuvi tekitamiseks laste seas?
2. Kas ja millised on võimalikud seosed raamatu isetegemise ja laste lugemishuvi tekkimise vahel?

Metoodika

Käesolev uurimistöö on empiiriline uurimus, kus on kasutatud küsitlusuuringut. Antud lõputöös koostati kaks küsitlust (lisa 1, 2) kvalitatiivsel uurimismeetodil.

Enne praktilise tööga alustamist, koostati teoreetiline ülevaade. Uurimistöö koostamist alustati artiklite otsinguga, kombineerides omavahel järgnevaid otsingusõnu: lugemishuvi, lapsed, lugemisoskus, vanemate roll, õpetaja ja lasteaia roll, loovus. Allikaid selekteeriti esmalt pealkirja alusel ning seejärel kui pealkiri vastas vähemalt ühele uurimistöö eesmärgile, siis loeti läbi kokkuvõtte ning seejärel töötati sobivad allikad põhjalikult läbi ning koostati eestikeelne ülevaade.

Uurimistöö käigus koostati kaks küsimustikku, milles kasutati mugavusvalimi meetodit. Valim moodustus Viljandi Männimäe Lasteaia Pähklikese rühma lapsevanematest. 2022. aasta septembris saatis autor esimese küsimustiku lapsevanematele, et saada teada rühmas olevate laste huvi raamatute vastu. Seejärel palus antud lõputöö autor Tõrukeste rühma lastel koostada vabalt valitud teemal ise üks raamat, aega anti üks aasta. 2023 aasta oktoobris saadeti lapsevanematele teine küsimustik, mille eesmärgiks oli teada saada, kas lapse raamatu ise tegemine kujundas suuremat huvi üldiselt raamatute vastu. Küsimustiku koostamisel lähtuti uurimistöö küsimustest. Esimesel aastal vastas küsimustikule kümme lapsevanemat ning teisel aastal 11 lapsevanemat. Küsimustiku vastajatele tagati anonüümsus. Küsimustiku analüüsi osas võrreldi kahe aasta vastuseid omavahel ning tehti nende põhjal järeldused.

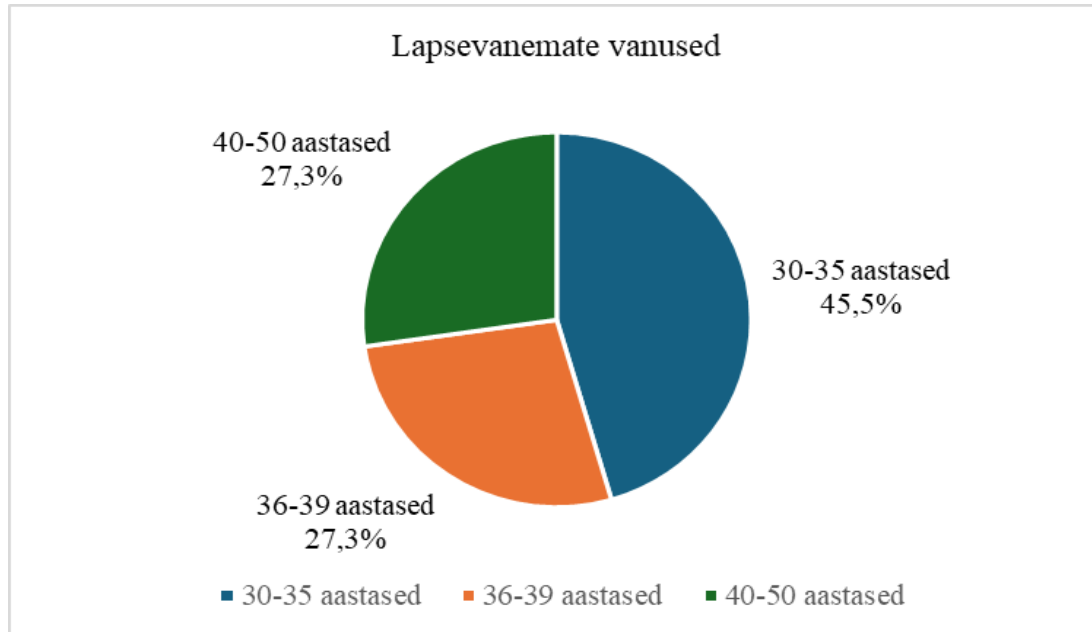
Raamatu valmistamiseks pöördus lõputöö autor esmalt valitud lasteaiaühema õpetaja poole, kellele tutvustati uurimistöö eesmärki ning nägemust, kuidas raamatu valmistamine võiks toimuda. Õpetaja viis praktilise töö lastega läbi tagades kõik vajalikud materjalid. Lastele anti raamatu valmistamiseks ette teema „Minu Eesti” ning iga lapse ülesandeks oli teha sellel teemal endale meelepärane raamat. Kuna selles rühmas veel kirjutada hästi ei osatud, siis rohkem joonistati.

Tulemused

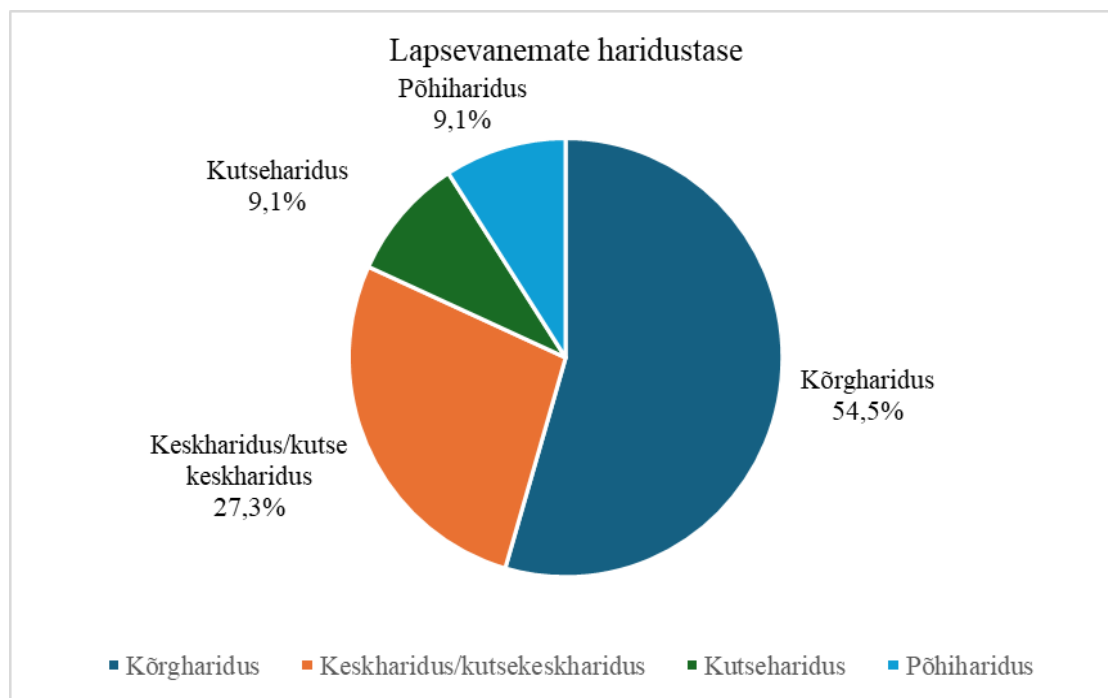
Esimesel aastal küsiti lastevanematelt haridustaset, vanust. Seejärel saadi teada, et küsimustele vastasid 45,5% 30-35-aastased, 27,3% 36-39-aastased ja 40-50-aastased 27,3% (joonis 1).

Haridustaseme poolest oli kõrgharidusega 54,5%, kesk- ja kutsekeskharidus 27,3%, põhiharidus ja kutseharidus 9,1% (joonis 2).

Joonis 1. Lapsevanemate vanused.

Joonis 2. Lapsevanemate haridustase.

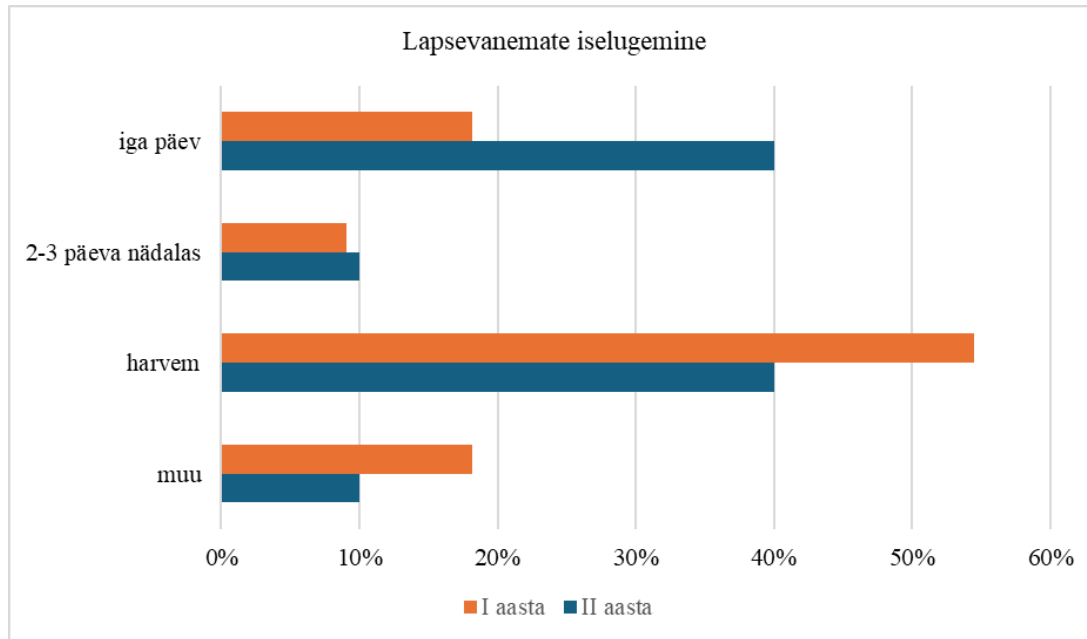
Küsimustikus olid küsimused, millele oli võimalik vastata valikvastustega, kuid oli ka avatud küsimusi. Uuriti vanemate raamatute lugemise sageduse, üldse huvi, koduse raamatukogu, raamatukogu külastamise ning nutiseadmete kasutamise kohta. Lisaks sooviti küsimustiku teel teada saada laste huvi kohta raamatute vastu, raamatute ettelugemise kohta ning võimalustest, mida kasutavad valitud lapsevanemad huvi tekitamiseks lugemise ja raamatute vastu.

Huvi raamatute vastu lapsepõlves oli enamusel olemas. Ligi pooltele vastanutest meeldisid nii raamatud kui ka lugemine. Ühele vastanust huvi puudus lapsena, kuid täiskasvanueas loeb raamatuid meeleldi. Teisele oli aga lugemishuvi suur ja see kestab siiani. Hoiak raamatute suhtes lapsepõlves oli enamusel vastanutest toetav. Raamatud olid väärtustatud ja mitmel vastajal oli kodune raamaturiiul raamatuid täis. Ühes peres oli ema suur lugemishuviline, teises peres jällegi isa. Paljudes peredes loeti raamatuid ette ja see meeldis lastele. Paaril perel oli raamatuid pigem vähem ja kindel hoiak nende suhtes puudus. Ühel vastanute peres vabal ajal raamatuid ei loetud, kuid kohustusliku raamatu pidi läbi lugema. Raamatud olid ikkagi kättesaadavad ja huvi korral külastati veel raamatukogu. Oma perre on toodud kaasa lapsepõlvest mõningad põhimõtted. Need on õhtune lugemine ja loodetakse, et nii

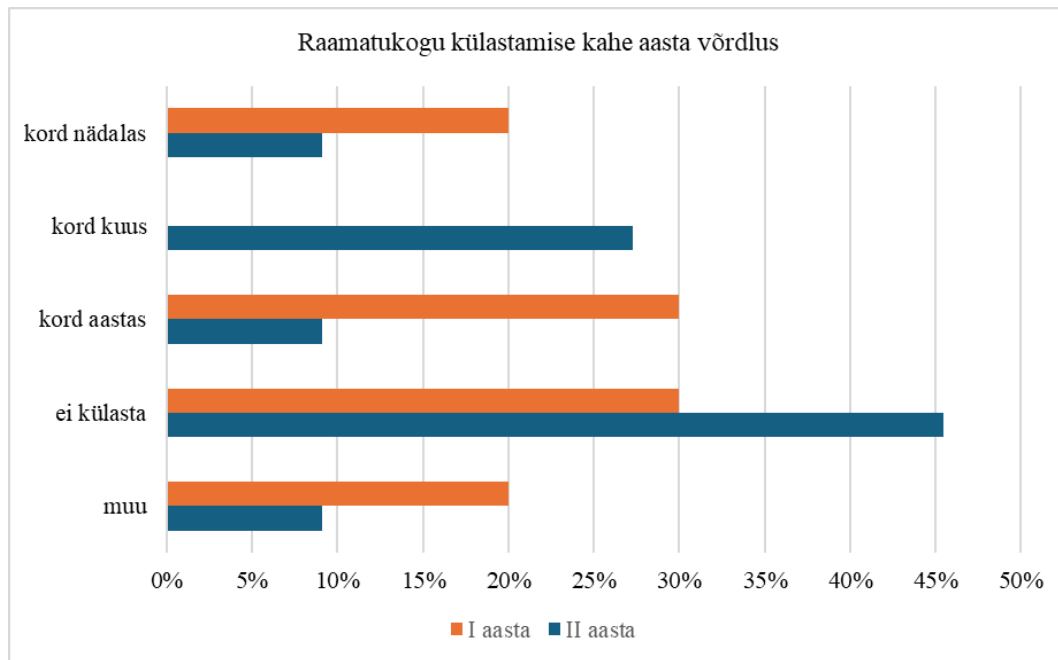
tekib lapsel tänu sellele hiljem huvi lugemise vastu. Teisel vastajal on tähtis unejutu lugemine, raamatute kinkimine ja kodu raamatukogu väärtustamine. Kolmas vastaja ei mäleta küll põhimõtteid, aga igal aastal kingivad nad oma lapsele eakohase raamatu. Õhtust lugemist kasutavad enamuse vastajatest. Mitu peret on alustanud piltide näitamisega ja hiljem läinud üle raamatu ettelugemisele. Neljas vastanust arvas, et raamat on põnev ja avardab mõttemaailma ning kujutlusvõimet. Viies vastaja püüab last rohkem lugema meelitada. Mõnel üksikul juhul ei huvita raamat eriti.

Teisel aastal küsiti lapse lugemishuvi muutumist viimase aasta jooksul, millele vastati, et ligi pooltel on lugemishuvi jäänud samaks ja pooltel on huvi suurenenud. Lapsevanemad on täheldanud viimase aasta jooksul, et laps tahab ise rohkem raamatuid uurida, eriti, kus on vähe teksti ja palju pilte, et siis sõnu kokku veerida. Täheldati veel, et nimetab ja tunneb trükitähti, meeldima hakanud keerukamad raamatud ja tekkinud tahtmine ise lugeda. Üks laps soovis aga ettelugemist, sest tema jaoks võtab see aega ja nõuab pingutamist. Viimasel aastal on täheldatud, et lasteaias läbi viidud tegevustega ei ole lugemishuvi muutunud 40% lastest. Lugemishuvi on tõusnud ja oluliselt tõusnud 30%. Toodi välja konkreetsed tegevused, mis on muutnud lapse lugemishuvi. Nendeks on tähtede õppimine, lasteaiaga raamatukogus käimine, ei tohi sundida ja kuni on asi mänguline on kõik hästi. Veel on kaasahaaravad lugemisharjutused koolieelses õpperühmas, loetakse enne magamaminekut raamatut.

Mõlemal aastal esitati küsimuseks kui tihti loevad lapsevanemad ise raamatuid (joonis 3). Kui esimesel aastal luges igapäevaselt raamatuid lapsevanematest 18%, siis teisel aastal 40%. 2-3 päeva nädalas luges mõlemal aastal sama palju lapsevanemaid ehk ligi 10%. Harvem luges teisel aastal vähem kui esimesel, vastavalt teisel aastal 40% ja esimesel 55%. Muu põhjusena toodi välja, et oleneb nädalast, vahepeal on võimalus lugeda iga päev, siis aga mõni nädal ainult üks päev. Mõlemal aastal vastati ka korra, et üldse ei ole aega lugeda.

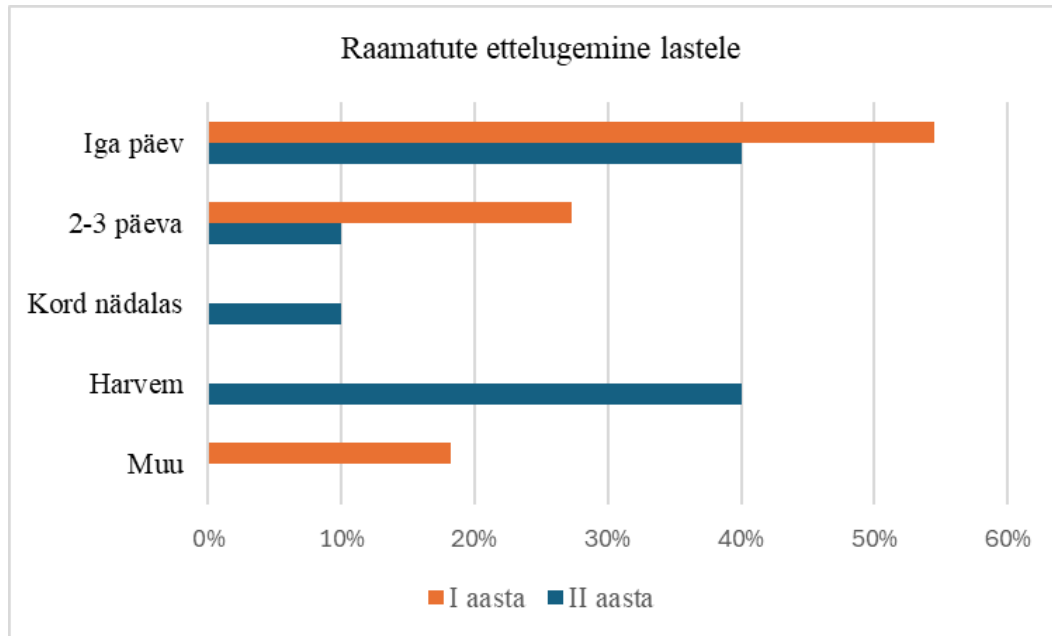
Joonis 3. Lapsevanemate iselugemine.

Raamatukogu külastus ei ole eriti populaarne, aga külastavad siiski pühendunud lugejad (joonis 4). Üks vastanutest ütles, et raamatukogu külastus on küll minimaalne, aga see rohkem tingitud ajapuudusest. Raamatud on ikkagi igas kodus ja enamusel nähtaval kohal. Lastel on neile juurdepääs olemas ja huvi korral saavad sirvida. Nii saab tekkida põnevus, mis selles raamatus peidus on. Üks vastanutest ütles, et ta pole lugenud palju raamatuid kodus on, kuid kodus on erialane kirjandus ja osa lasteraamatuid, mis laste lemmikud. Üldjuhul laenutatakse esmalt raamat raamatukogust ning kui see osutub väga huvitavaks siis ostetakse koju. Nähtaval olid raamatuid 90% ja varjul 10%.

Joonis 4. Raamatukogu külastamine.

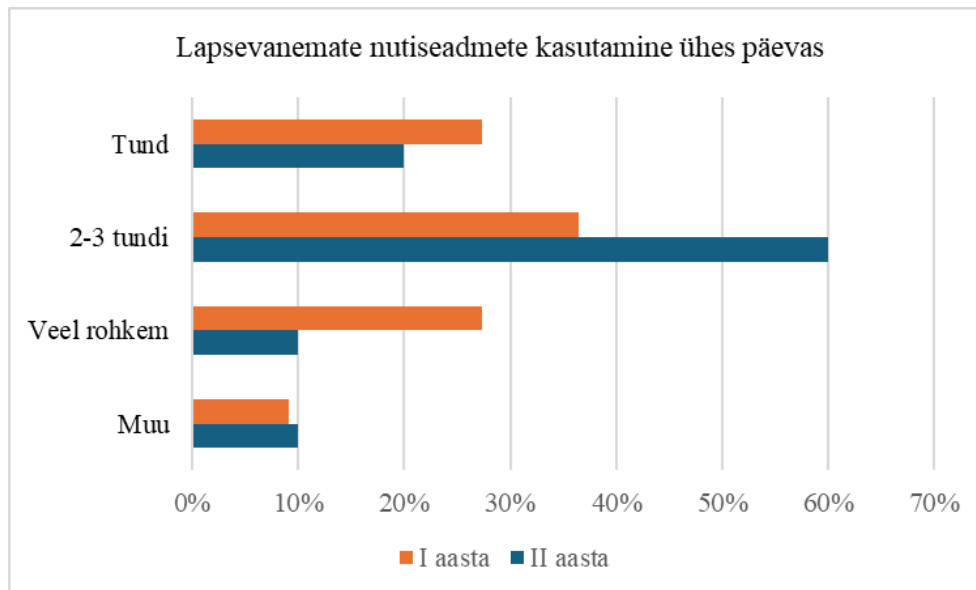
Lastele raamatute ettelugemine toimub ligi pooltes vastanute peredes igal õhtul (joonis 5). Enamus teeb seda unejutuna ja mõni loeb ka järjejuttu. Üks vastanutest arvas, et lastele meeldib kui on tekitatud igaõhtune ette lugemis- või jutustamisrutiin. Lapsed ootavad seda ja ilma käskimata minnakse voodisse ja oodatakse unejuttu. Teine vastaja ütles, et kui vanem ei jõua lugeda, siis kuulatakse rakendust näitlejate ilmekalt loetud muinasjuttu või järjejutte. Enamus lapsi kuulavad unejuttu tähelepanelikult ja arusaamatuse korral esitavad küsimusi. Üks vanem vastas, et vahel püüab laps mängida kõrval kaisukaruga, kuid alati kuulab teraselt ja küsib, kui midagi jääb arusaamatuks. Teine vastas, et üldiselt sekkumata, aga mõnel õhtul tahab ise raamatut vaadata. Lapse huvi raamatu vastu on hea, kuna üle poolte vastanutest leidis, et lapsed on raamatutest huvitatud. Mida rohkemate viisidega huvi tekitada, seda parema tulemuse saab. Lapsed paluvad ette lugemist seda on 70%, vaatab iseseisvalt raamatuid 60% ja ise proovib lugeda 60%.

Joonis 5. Raamatute ettelugemine lastele.

Nutiseadmeid kasutatakse lapsevanemate seas päris sageli ja seda ikka päevas mitu korda (joonis 6). Üks vastanutest lisas, et töötab arvutiga ja juba seetõttu on päevas pikalt nutiseadmes. Ajaveetmiseks ei kasuta üldse.

Joonis 6. Lapsevanemate nutiseadmete kasutamine ühes päevas.

Küsimusele, kui tähtsaks peavad lapsevanemad huvi tekitamist raamatute vastu, siis seda peetakse väga tähtsaks. 70% pidas seda viie palli süsteemis kõige olulisemaks ja 30% pidas seda

nelja vääriliseks, mis on samuti hea tulemus. Raamatuhuvi suurendamist peetakse suuremas osas vastanutest vajalikuks ja see muutunud pole, pigem on suurenenud. Lugemishuvi kasvatamiseks kahe aasta võrdluses pole erilisi muutusi toimunud. Lapsed on olnud raamatutest ikkagi huvitatud ja vanemad soodustavad seda igatepidi. Kavalust huvi tekitamiseks on vajalikuks pidanud ainult paar lapsevanemat. Lastele ostetakse neile meeldivaid raamatuid ja käiakse vajadusel raamatukogus. Üks vastanutest leiab, et õhtujutuks saab laps ise valida raamatu ja ostab raamatu lapse lemmik teemaga. Teine vastaja, et nippe pole vajagi kasutada laps on lugemisest ise huvitatud. Samuti on ettelugemine populaarne. Vanem püüab olla eeskujuks ise raamatuid lugedes. Käiakse raamatukogus ja lapsed saavad ise endale raamatuid lubada. Veel käiakse poes ja lastakse lastel ise raamatuid valida. Lastetoas on suur korv Miki Hiire koomiksritega ja seda lapsed tihti uurivad ja vaatavad.

Küsimusele, kas raamatud on paber kandjal või nutiseadmes, sobis ikkagi kõigile vastanutest paber kandja. Üks vastanutest kasutas küll mõlemat varianti, aga füüsiline raamat on hoopis teine kogemus. Teisele vastajale meeldib trükivärvi lõhn uutel raamatutel ja paberi puudutus. Lihtne on raamatut teistega jagada. Lugeda on raamatut mugavam. Mõni arvas, et on vanamoeline ja sellepärast meeldib paber kandjal raamat rohkem. Teine vastanutest kirjutas, et ekraani vaadatakse niigi liiga palju ja ta ise armastab lugeda paber kandjal raamatut ning see tekitab ikkagi rohkem huvi lugemise ja raamatute vastu. Kolmanda meelest on nutiseadmes liiga palju muid kiusatusi. Paber kandjal raamat sobis mõlema aasta vastajatele. Siin olulisi muutusi ei esinenud. Isetehtud raamatute seost lugemishuviga ei ilmnenu. Küsimus, kus uuriti, millised konkreetsed lasteaiategevused on lugemishuvi mõjutanud, ei toonud lapsevanemad raamatu isetegemist välja.

Arutelu

Käesolev uurimistöö on empiiriline uurimus, kus on kasutatud küsitlusuuringut. Bakalaureusetöö eesmärgiks oli anda ülevaade lugemishuvi tekitamise võimalustest laste seas lapsevanemate hinnangul ning tuua välja võimalikke seoseid praktilise tegevuse ja lugemishuvi vahel. Uurimisülesannetele saadi vastused, kuid ei leitud kindlat seost praktilise tegevuse ja lugemishuvi vahel.

Kirjandusallikaid läbitöötades selgus, et üheks põhiliseks lugemishuvi tekitamise võimaluseks on raamatute ettelugemine (Marin & Bocos, 2021; Osei et al., 2016). Lõputöö küsimustiku põhjal võib samuti väita, et lapsevanemate hinnangul on lugemishuvi tekitamisel üheks oluliseks teguriks raamatute ettelugemine ning põhiliselt toodi välja unejuttude lugemist või lapse poolt välja valitud raamatu lugemist. Lugemishuvi tekkimisel on oluline osa raamatu valikul. Uurimustest on selgunud, et meeldivat raamatut sirvides saab lapsel tekkida huvi valitud raamatu lugemise vastu. (Talvar, 2021; Cer, 2016) Uurimistöö küsimustikule vastasid samuti mõned lapsevanemad, et lasevad lapsel ise raamatut valida. Lugemishuvile positiivset mõju on avaldanud raamatukogu külastamine (Marin & Bocos, 2021) ning oluline roll on ka koduse raamatukogu olemasolul (Ertel, 2016). Uuringus osalenud lapsevanemate hinnangul võib samuti lugemishuvi tõsta lastega koos raamatukogus käies. Lisaks selgus, et tähtede õppimine suurendab lastes huvi raamatute ja lugemise vastu. Liiv (2013) tõdeb, et lapsevanemad uurivad juba varakult, millal lasteaias hakatakse neile õpetama tähti ja lugemist.

Raamatu isetegemise ja lugemishuvi vahel otsest seost ei leitud. Pooltel lastel küll viimase aasta jooksul lugemishuvi kasvas, kuid samas õppisid lapsed lasteaias sellel ajal ka tähti rohkem tundma, mis võis olla üheks huvi kasvamise põhjuseks, seega kindlat seost raamatu valmistamise ja huvi tõusu vahel ei saa väita. Uuringuid lugemishuvi kujundamiseks läbi praktiliste tegevuste ei ole maailmas palju tehtud. Rohkem on uuringuid nii Eestis kui ka mujal maailmas, mis kirjeldavad üldiselt lugemishuvi tekitamise võimalusi. Osei et al. (2016) tõdeb, et lugemisoskuse ja seejärel lugemishuvi tekkimiseks peab laps enne raamatuid lehitsema, sirvima, visandama pilte.

Edaspidise uuringu võiks teha kahes grupis. Ühes grupis tehakse laste poolt raamat, teises grupis ei tehta raamatut. Seejärel võrreldakse lugemishuvi kasvamist või mittekasvamist kahe grupi vahel. Samuti võib edaspidi teha uuringu suurema valimiga ning küsimustiku koostamisel mõelda küsimused hoolikamalt läbi, et analüüsi tehes oleks järelduste tegemine kergem. Küsida konkreetselt valitud praktilise tegevuse ja lugemishuvi vahelist seost. Lõputöö autori arvates on eelkõige lugemishuvi tekkimisel oluline järjepidevus ning koostöö lapsevanema ja lasteaia vahel.

Tänuõnad

Lõputöö autor soovib avaldada erilist tänu juhendajale, Mari Niitrale, kannatlikkuse, sõbralikkuse, järjepideva toetuse, suunamise ning abistamise eest lõputöö kirjutamisel.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrekselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Kaja Martens /allkirjastatud digitaalselt/ ja 12.05.2024.

Kasutatud kirjandus

- Çer, E. (2016). Preparing Books for Children from Birth through Age Six: A New Children's Reality Approach. *Journal of Education and Practice*. 7(6), 1735–2222.
- Clark, C. (2019). Children and young people's reading in 2017/18: Findings from our Annual Literacy Survey. *London: National Literacy Trust*.
- Clark, C., Teravainen, A. (2017). Celebrating Reading for Enjoyment: Findings from our Annual Literacy Survey 2016. *National Literacy Trust research report*.
- Dewi, A. A. I. B. F., & Prawita, N. K. R. D. (2019). Improving young learners' interest in reading. *Yavana Bhāshā: Journal of English Language Education*. 2(2). 46-54.
- Ertel, T. (2016). Lugemisega seotud oskuste muutumine ja nende seos loetu mõistmisega 5-7 aastastel lastel. Tartu Ülikool: magistritöö.
- Harackiewicz, J. M., Priniski, S. J. & Smith, J. L. (2016). Interest Matters: The Importance of Promoting Interest in Education. *Policy Insights Behav Brain Sci*. 3(2): 220–227. DOI: 10.1177/23727322
- Job, J., & Coleman, M. R. B. (2016). The Importance of Reading in Earnest: Non-Fiction for Young Children. *Gifted Child Today*, 39(3), 154–163.
- Kropáčková, J., Wildová, R. (2015). Early Childhood Pre-reading Literacy Development. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 191, 878–883.
- Laitinen, S., Lepola, J. & Kajamies, A. (2022). The role of pre-reading skills in the development of task orientation and interest in reading and play from preschool to kindergarten. *Journal of Early Childhood Education Research*. 11(3). 51-81.
<https://journal.fi/jecer/article/view/120389>
- Lepp, K. L., (2018). 1.–3. klassi õpilaste lugemisharjumused, lugemishuvi ning hoiakud lastekirjanduse lugemise suhtes ühe Haapsalu linna kooli näitel. Tartu Ülikool: magistritöö.
- Liiv, S. (2013). Lapse lugemisoskuse kujundamine väikelapse eas ja lapsevanemate roll varajase lugemisoskuse kujunemisel. Tartu Ülikool: bakalaureusetöö.
- Marin, D-C., Bocos, M. (2021). Strategies to Improve Children's Interest in Reading Activities. *Educatia* 21, 20, 3946.
- Osei, A. M., Liang, Q. J., Ihnatushenko, N., & Abrampah Stephen, M. (2016). The Use of

Pre-Reading Activities in Reading Skills Achievement in Preschool Education. *European Journal of Educational Research*, 5(1), 35-42. <https://eu-jer.com/the-use-of-pre-reading-activities-in-reading-skills-achievement-in-preschool-education>

Puksand, H. (2012). Eesti kooliõpilaste lugemisharjumused. *Keel ja Kirjandus*, 11(11), 824–835.

Rüütel, M., Sommer, S., Steinbach, K. & Volman, K. (2020). Eesti lapsed loevad meelsasti, kuid vanusega lugemishuvi raugneb. <https://novaator.err.ee/1094049/uuring-eesti-lapsed-loevad-meelsasti-kuid-vanusega-lugemishuvi-raugneb>

Schwippert, K., Støle, H., & Wagner, Å. K. H. (2020). The Importance of Parents' Own Reading for 10-Year Old Students' Reading Achievement in the Nordic Countries. *Equity, Equality and Diversity in the Nordic Model of Education*. https://doi.org/10.1007/978-3-030-61648-9_14.

Talvar, J. (2021). Lugemishuvi tekitamise võimalused teise kooliastme õpilaste seas emakeeleõpetajate hinnangul. Tartu Ülikool: magistritöö.

Zaheer, A. (2020). Parent's role in promoting reading habits among children: empirical examination. *Library Philosophy and Practice (e-journal)*, 3958.

Lisad

Lisa 1. I küsimustik Pähklikese rühma lapsevanematele esimesel aastal

Lugemishuvi stimuleerimise võimalused 5-7-aastaste laste seas

Tere! Olen Tartu Ülikooli eelkooliealise lasteasutuse õpetaja eriala teise kursuse tudeng Kaja Martens ning kirjutan uurimistööd lugemishuvi stimuleerimise võimalustest 5-7-aastaste laste seas. Töö koostamiseks vajan Teie abi küsimustiku täitmisel. Ankeet on anonüümne ning koosneb 21 küsimusest. Vastamiseks kulub umbes 10-15 minutit.

Olen väga tänulik, kui leiate selle aja.

Teie vanus:

Haridustase:

- Algharidus
- Põhiharidus
- Kutseharidus
- Keskkharidus/kutsekeskkharidus
- Kõrgharidus
- Muu: _____

Kui tihti loete ise raamatuid?

- Iga päev
- 2-3 päeva nädalas
- Kord nädalas

Harvem

Muu: _____

Kui tihti külastate raamatukogu?

Kord nädalas

Kord kuus

Kord aastas

Ei külasta

Muu: _____

Milline oli Teie huvi raamatute vastu lapsepõlves?

Milline oli lapsepõlves Teie pere hoiak raamatute suhtes?

Milliseid põhimõtteid olete oma lapsepõlvest raamatute ja lugemise osas toonud enda perre edasi?

Milline on kodune raamatukogu?

Kuni 50 raamatut

50-200 raamatut

Rohkem

Muu: _____

Kas raamatud on nähtavas kohas või varjul?

Nähtaval

Varjul

Muu: _____

Kui tihti loete enda lapsele/lastele raamatuid ette?

Iga päev

2-3 päeva nädalas

Kord nädalas

Harvem

Muu: _____

Kui palju kasutate Teie nutiseadmeid?

Tund

2-3 tundi

Veel rohkem

Mitte üldse

Muu: _____

Lapse huvi raamatu vastu?

Palub ettelugemist

Vaatab iseseisvalt raamatuid

Proovib ise lugeda

Muu: _____

Kas ja milline on kodune õhtujutu rutiin?

Kui loete raamatut ette, kuidas laps kuulab?

- Ilma sekkumata
- Tahab ise raamatut vaatama hakata
- Hakkab kõrvaliste asjadega tegelema
- Muu: _____

Kui oluliseks peate lapses lugemishuvi/huvi raamatute vastu arendamist?

0 1 2 3 4 5

Ei pea oluliseks Pean väga oluliseks

Milliseid võtteid või kavalusi kasutate lugemishuvi kasvatamiseks?

Kas raamatud paber kandjal või nutiseadmes? Põhjenda.

Lisa 2. II küsimustik Pähklikese rühma lapsevanematele teisel aastal

Lugemishuvi stimuleerimise võimalused 5-7-aastaste laste seas

Tere! Olen Tartu Ülikooli eelkoolialise lasteasutuse õpetaja eriala kolmanda kursuse tudeng Kaja Martens ning kirjutan uurimistööd lugemishuvi stimuleerimise võimalustest 5-7-aastaste laste seas. Töö koostamiseks vajan Teie abi küsimustiku täitmisel. Ankeet on anonüümne ning koosneb 15 küsimusest. Vastamiseks kulub umbes 10-15 minutit. Olen väga tänulik, kui leiata selle aja.

Kui tihti loete ise raamatuid?

- Iga päev
- 2-3 päeva nädalas
- Kord nädalas
- Harvem
- Muu: _____

Milline on kodune raamatukogu?

- Kuni 50 raamatut
- 50-200 raamatut
- Rohkem
- Muu: _____

Kas raamatud on kodus nähtavas kohas või varjul?

- Nähtaval
- Varjul

- Muu: _____

Kui tihti külastate raamatukogu?

- Kord nädalas
- Kord kuus
- Kord aastas
- Ei külasta
- Muu: _____

Kui palju kasutate Teie nutiseadmeid?

- Tund
- 2-3 tundi
- Veel rohkem
- Mitte üldse
- Muu: _____

Kui tihti loete enda lapsele/lastele raamatuid ette?

- Iga päev
- 2-3 päeva nädalas
- Kord nädalas
- Harvem
- Muu: _____

Kui loete raamatut ette, kuidas laps kuulab?

- o Ilma sekkumata
- o Tahab ise raamatut vaatama hakata
- o Hakkab kõrvaliste asjadega tegelema
- o Muu: _____

Lapse huvi raamatu vastu? (vali üks või enam)

- Palub ettelugemist
- Vaatab iseseisvalt raamatuid
- Proovib ise lugeda
- Muu: _____

Milliseid võtteid või kavalusi kasutate lugemishuvi kasvatamiseks?

Kui oluliseks peate lapses lugemishuvi/huvi raamatute vastu arendamist?

0 1 2 3 4 5

Ei pea oluliseks Pean väga oluliseks

Kas raamatud paberkandjal või nutiseadmes? Põhjenda.

Kui palju on lapse lugemishuvi viimase aasta jooksul muutunud? (4 = jäänud samaks).

0 1 2 3 4 5 6 7

Oluliselt langenud Oluliselt tõusnud

Mida olete täheldanud oma lapse lugemishuvis viimase aasta jooksul?

Kui palju on teie arvates lasteaia läbi viidud tegevused muutnud lapse lugemishuvi?

- Oluliselt langetanud
- Langetanud
- Ei ole mõjutanud
- Tõstnud
- Oluliselt tõstnud

Nimetage mõni konkreetne tegevus (kodus või lasteaia), mis on teie arvates muutnud lapse lugemishuvi

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kaja Martens,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud bakalaureusetööle „Lugemishuvi tekitamine 5-7-aastaste laste seas lapsevanemate hinnangul,“ mille juhendaja on Mari Niitra, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Kaja Martens

12.05.2024